

© Рада Європи/Європейський суд з прав людини, 2012. Цей переклад було замовлено за підтримки Трастового фонду з прав людини Ради Європи ([www.coe.int/humanrightstrustfund](http://www.coe.int/humanrightstrustfund)). Переклад не є обов'язковим для Суду. Для додаткової інформації дивіться повний текст копірайту наприкінці цього документа.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe ([www.coe.int/humanrightstrustfund](http://www.coe.int/humanrightstrustfund)). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe ([www.coe.int/humanrightstrustfund](http://www.coe.int/humanrightstrustfund)). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

Інформаційна нота про практику Суду № 146

Листопад 2011

---

## ***С.Х. (S.H.) та інші п. Австрії - 57813/00***

Рішення 3.11.2011 [ВП]

### **Стаття 8**

#### **Стаття 8-1**

#### **Повага до сімейного життя**

#### **Повага до приватного життя**

Заборона, встановлена у національному праві, використовувати донорські яйцеклітини і сперму з метою запліднення *in vitro* : *відсутність порушення*

*Факти* – Заявниками є дві подружні пари. Через безпліддя, вони бажали б застосувати медичні техніки штучного зачаття. Тільки штучне зачаття *in vitro* (FIV) із застосуванням донорської сперми (у випадку першої пари) або яйцеклітин (у випадку другої пари) дозволило б їм мати дитину, для якої один із подружжя міг би бути генетичним батьком або матір'ю. Тоді як ці два способи заборнені у Австрії законом про штучне зачаття, закон не дозволяє застосування донорської сперми з метою FIV, і донорство яйцеклітин взагалі. Проте цей закон дозволяє інші методи штучного зачаття, зокрема FIV із застосуванням обміну яйцеклітин і сперми між особами одруженими, або такими, що перебувають у стійких незареєстрованих відносинах (гомологічні техніки зачаття) і, у виключних випадках, донорство сперми з метою зачаття *in utero*. Заявники звернулися до Конституційного Суду з метою оскарження цих диспозицій. Конституційний Суд постановив, що втручання у право заявників на повагу до сімейного життя було реальним, проте це втручання було виправданим, оскільки мало на меті уникнути, з одного боку, створення незвичних стосунків (тобто коли дитина мала б двох матерів, біологічну, і ту, що її виносила) і, з іншого боку, експлуатацію жінок.

У Рішенні від 1 квітня 2010, Палата Суду констатувала порушення статті 14 Конвенції у поєднанні із статтею 8, як у скаргах заявниць, так і у скаргах заявників (див. Інформаційну ноту № 129).

*Право* – Стаття 8 : право подружніх пар на зачаття дитини і на застосування медичних практик з цією метою знаходиться під гарантією статті 8, оскільки подібний вибір є формою вираження сімейного і приватного життя. Як наслідок, ця диспозиція застосовується у справі. Зважаючи на те, що заявниці були позбавлені можливості вдатися до технік штучного зачаття, оскільки це заборонялося нормою закону, яку вони марно намагалися оскаржити у національній правовій системі, Суд вивчатиме їх скаргу з точки зору втручання у реалізацію їх права на застосування технік штучного зачаття. Оскаржуваний захід було передбачено законом, він передбачував законні цілі, а саме охорону здоров'я або моралі та захист прав і свобод інших осіб. Після того, як Конституційний Суд виніс своє рішення, медична наука зазнала значного розвитку, відповідно до якого деякі Держави-Учасниці внесли відповідні зміни до законодавства. Тим не менш, Суд не вбачає свого завдання у тому, щоб вирішити, чи є оскаржувана заборона донорства зародкових клітин виправдана на сьогодні з огляду на положення Конвенції. Суду слід визначити, чи був цей захід виправданий на час подій, а саме коли його було винесено на розгляд Конституційного Суду. Держави-Учасниці мають сьогодні яскраво виражену тенденцію дозволяти, на законодавчому рівні, донорство зародкових клітин з метою запліднення; ця тенденція є вираженням європейського консенсусу. Тим не менш, цей консенсус, що намічається, знаходить своє відображення у динамічній галузі права, що стрімко розвивається, і що ґрунтується на принципах які давно встановилися у юридичних системах Держав-Учасниць. Існування таких давніх принципів унеможливорює значне обмеження свободи розсуду держав. Застосування технік штучного зачаття *in vitro* продовжує викликати суперечки, які зачіпали і продовжують зачіпати делікатні сторони морального і етичного порядку; і до того ж ці суперечки відбуваються у контексті стрімкої еволюції науки і медицини. Крім того, питання, що постають у даній справі, зачіпають галузі, щодо яких поки що не існує чіткої узгодженості поглядів між Державами-Учасницями. А отже, за державою-відповідачем слід визнати значну свободу розсуду.

а) *Донорство яйцеклітин* – У такій делікатній галузі, як штучне зачаття, слід серйозно зважати на стурбованість з приводу міркувань моральності або соціального визнання відповідних технік. Тим не менш, така зваженість не могла б виправдати цілковиту заборону того чи іншого способу штучного зачаття, у даному випадку донорство яйцеклітин. Незважаючи на значну свободу розсуду, яку мають у цій сфері Держави-Учасниці, чинне нормативне регулювання повинне бути узгодженим і достатньо враховувати різні законні інтереси у цій галузі. Австрійський законодавець не заборонив однозначно штучного зачаття, адже він дозволив застосування гомологічних технік. Австрійський закон базується на ідеї, що штучне медичне зачаття повинно бути якомога більше наближене до природного зачаття, з метою уникнути можливих конфліктів між одноутробною спорідненістю та спорідненістю генетичною у широкому сенсі. Вдаючись до такого регулювання, законодавець намагався узгодити бажання вдатися до штучного медичного зачаття і стурбованість, яку викликають, у найширших верств суспільства, можливості сучасної репродуктивної медицини. Крім того, австрійський законодавець доповнив закон про штучне запліднення специфічними гарантіями і застереженнями, а саме дозволивши практику відповідних технік лише лікарям-спеціалістам які мають особливі компетенцію і практику у цій галузі, і до того ж передбачивши деонтологічне регламентування їх професії, забороняючи оплату донорства зародкових клітин. Ці заходи мають на меті попередження потенційних ризиків евгенічної селекції, як і заборону зловживання сучасними техніками і експлуатацію жінок-донорів, які знаходяться у вразливих ситуаціях. Стосовно стурбованості з приводу виникнення зв'язків, що характеризуються неузгодженістю між соціальною

реальністю і реальністю біологічною, встановлення інституту всиновлення достатньо розвинулося із часом; достатнього, щоб зазнати задовільної регламентації зв'язків, які з нього впливають. Так само, було можливим для законодавця вирішити у юридичному порядку ті складності, які виникають у зв'язку із донорством яйцеклітин. Тим не менш, неузгодженість між материнством генетичним і материнством утробним створює зв'язки, які надзвичайно відрізняються від тих, що виникають у зв'язку із усиновленням і ускладнює проблему. Проте сама можливість, для законодавця, передбачити інше, можливо, більш врівноважене рішення не основним питанням, яке виникає на ґрунті статті 8. Слід визначити, чи перейшов законодавець меж свободу розсуду, яка йому надавалася в силу цієї диспозиції, передбачивши рішення, яке оскаржується у даній справі. Для вирішення цього питання, Суд надає значної ваги тому факту, що не існує достатньо стійкого консенсусу серед європейських країн щодо того, чи слід дозволяти донорство яйцеклітин з метою запліднення *in vitro*. Як висновок, заборона донорства яйцеклітин, яка передбачена у австрійському законодавстві, є сумісною із статтею 8.

б) *Донорство сперми* – Ті ж міркування є доречними щодо заборони донорства сперми. Той факт, що австрійський законодавець прийняв закон про штучне зачаття, передбачивши заборону донорства сперми і яйцеклітин з метою зачаття *in vitro*, при цьому не виключаючи донорство сперми з метою запліднення *in vivo*, давно відомої і загальноприйнятої у суспільстві техніки, є важливим елементом для зрівноваження різних існуючих інтересів і не може бути зведене до спрощеного питання про ефективність контролю заборон. Навпаки, у цьому слід вбачати ознаку ретельності і завбачливості, з якими австрійський законодавець намагався узгодити соціальні реалії зі своєю принциповою позицією у цій галузі. З цієї точки зору, австрійське право не забороняє зацікавленим особам виїхати за кордон для лікування безпліддя із застосуванням заборонених у Австрії медичних технік штучного зачаття, У випадку успішності цих заходів, спорідненість по батьківській і по материнській лініях врегульовується нормативними положеннями цивільного кодексу, які поважають волевиявлення батьків.

с) *Висновок* – Ні заборона, ні донорство яйцеклітин з метою штучного запліднення, ні заборона донорства сперми з метою зачаття *in vitro*, передбачені статтею 3 закону про штучне запліднення не перевищили меж свободи розсуду, якою австрійський законодавець був наділений на час подій.

Парламент Австрії і досьогодні не розпочав поглибленого перегляду нормативного регулювання штучного зачаття у світлі стрімкого розвитку науки і суспільства у цій галузі. Конституційний Суд уточнив з цього приводу, що сучасна медична наука, як і настрої що існують у суспільстві, не є застиглими, вони прогресують, і як наслідок, законодавцю слід було б зважити на це. Хоча Європейський Суд прийшов до висновку про відсутність порушення статті 8 у цій справі, він констатує, що дана галузь, яка перебуває у постійному розвитку і зазнає виключно швидких та значних наукового і юридичного впливів, вимагає постійного вивчення з боку Держав-Учасниць.

*Висновок : відсутність порушення (тринадцять голосів проти чотирьох).*

---

**© Рада Європи/Європейський суд з прав людини, 2012.**

Офіційними мовами Європейського суду з прав людини є англійська та французька мови. Цей переклад підготовлено на замовлення і за підтримки Цільового фонду «Права людини» Ради Європи ([www.coe.int/humanrightstrustfund](http://www.coe.int/humanrightstrustfund)). Він не є зобов'язальним для Суду і Суд

також не несе відповідальності за його якість. Переклад можна завантажити з електронної бази рішень (HUDOC) Європейського Суду з прав людини (<http://hudoc.echr.coe.int>) або з будь-якої іншої бази, в якій його розміщено з дозволу Суду. Копіювання тексту перекладу допускається в некомерційних цілях за умови наведення повної назви справи, разом із вищенаведеним повідомленням про авторські права та посиланням на Цільовий фонд «Права людини». З питань, пов'язаних з наміром використати ту чи іншу частину цього перекладу в комерційних цілях, прохання звертатися за адресою [publishing@echr.coe.int](mailto:publishing@echr.coe.int).

**© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.**

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe ([www.coe.int/humanrightstrustfund](http://www.coe.int/humanrightstrustfund)). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact [publishing@echr.coe.int](mailto:publishing@echr.coe.int).

**© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012.**

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe ([www.coe.int/humanrightstrustfund](http://www.coe.int/humanrightstrustfund)). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : [publishing@echr.coe.int](mailto:publishing@echr.coe.int).